

Nærings- og fiskeridepartementet
postmottak@nfd.dep.no

Vår dato 04.11.2016
Deres dato
Vår referanse
Deres referanse

Innspill til havstrategien

Sjømatnæringen er én av bærebjelkene i norsk økonomi. Å sikre lønnsomhet og videre utvikling av sjømatnæringen har stor betydning, ikke bare for kystsamfunnene, men for hele det norske samfunnet i de kommende årene.

Norge har særlige komparative fortrinn innen maritim og marine næringer, herunder fiskeri og havbruk. Som nasjon er vi i en særstilling ved at vi råder over store havområder, forvalter rike fiskeressurser og har en kystlinje som er godt egnet for høsting og produksjon av sjømat. Globalt sett har vi, med våre naturressurser, en forpliktelse til å utnytte denne ressursen til å sikre og øke verdens matvareproduksjon.

Norske sjømatprodukter er etterspurt over hele verden, og de fleste land har stor underdekning av egenprodusert sjømat. Som produsent av høyverdige produkter har norsk sjømatnæring ressurser til å videreutvikle avansert kompetanse og teknologi i egen produksjon, men som også i stadig større grad bidrar til økt matproduksjon i andre deler av verden.

Ved utgangen av 3. kvartal 2016 har Norge eksportert sjømat for rekordsterke 65 milliarder kroner. Det er en økning på 26 prosent eller 13,2 milliarder kroner målt mot samme periode i fjor. Veksten skyldes først og fremst økte priser på laks, ørret, sild, makrell og torsk. I volum har produksjonen gått ned. Torskekvotene har vært på en historisk topp og vil ventelig være stabil i årene fremover. Lakseproduksjonen vil i denne stortingsperioden for første gang stagnere slik at det blir en gjennomsnittlig årlig vekst på 0% mot 8% i forrige stortingsperiode. I 2017 er det estimert en produksjonsnedgang for laks på 2%.

Sjømatnæringen representerer selve fundamentet for utvikling og bosetting i norske kystsamfunn. Fiske og handel med torsk og annen hvitfisk har i århundrer bragt rikdom og velstand til landet, og i nyere tid har fiske av pelagiske fiskeslag som sild og makrell samt oppdrett av laks og ørret bidratt med stor aktivitet og store verdier. I tillegg ser man at leverandørbedriftene nå eksporterer både kunnskap og verdensledende teknologi. Nye produkter og nye bedrifter skapes oftest som avleggere av eksisterende bedrifters markedskunnskap og kompetanse. Innenfor sjømatnæringen er lønnsomhet i kjerneområdene oppdrett av laks og ørret samt fiskeri og foredling av bunnfisk, skalldyr og pelagisk fisk avgjørende for å bygge markeder for teknologi og servicenæringen, og for å lykkes med å få tilstrekkelig volum til å gjøre satsing på biprodukter lønnsom. Uten lønnsomhet og vekst i kjernevirksomheten vil ikke målene for havrommet eller bioøkonomien kunne innfris.

Sjømat Norge er opptatt av at myndighetene bør legge til rette for økt høsting og matproduksjon fra havet. Både fiskerier og havbruk står for en klimavennlig mattilførsel. Det er viktigere enn noen gang å legge til rette for utvikling i næringene som faktisk går godt. Aller viktigst er det at fiskeri- og havbruksbedriftene får styrket konkurransekraft gjennom gode rammevilkår.

Sjømatnæringen og leverandørindustrien er viktig i en rekke kystsamfunn. Sjømatbedriftene benytter i stor grad samme leverandører, fôr-industri og FoU-virksomhet som landbruksbasert industri. Med Norges spredte bosetting er næringsklynger viktig for å opprettholde kvalitet og leveringssikkerhet som matindustrien har behov for. Sjømatnæringens omsetning støtter opp under de viktige næringsklyngene i vårt langstrakte land sammen med bl.a. petroleumsindustrien. Næringene benytter også offentlige tjenester og servicenæringen ellers, og bidrar til verdiskaping og bosetting i hele landet.

Innovasjonstakten er høy i deler av sjømatnæringen. Eksempler på dette er utvikling av laser- og ultralydssystemer for fjerning av lakselus, havbaserte merder, avanserte brønnbåter, el-drevne fiskefartøy og robotisert filetering av fisk. Vi er i en spennende brytningstid hvor teknologien bidrar til å løfte næringen framover. Forutsetningen for at dette skal være mulig, er lønnsomhet og rom for utvikling i bedriftene. Det er viktig å understreke at en sterk sjømatnæringsklynge i Norge forutsetter en sterk norsk havbruksproduksjon og fiskeriaktivitet. Det er en verdensledende hjemmeproduksjon som best bidrar til å utvikle teknologi- og servicenæringen. Norge har naturgitte komparative fortrinn i form av gode lokasjoner for havbruk og sterke fiskebestander som vi må opprettholde og styrke gjennom teknologiutvikling. Både i regelverksutformingen og teknologiutviklingen må det sikres at konkurransekraften til norsk sjømatnæring opprettholdes, hvis ikke vil villfisk landes i våre naboland og produksjonen av oppdrettsfisk flyttes til andre land.

I samfunnsdebatten er det et legitimt fokus på miljømessig bærekraft, men det er helt avgjørende at vi balanserer flere hensyn, slik Brundtland-kommisjonen i sin tid definerte bærekraftsbegrepet. I praksis handler det om å avveie både miljømessig, sosial og økonomisk bærekraft.

En svak krone har vært én av de viktigste forutsetningene for at norsk sjømatnæring har evnet å holde og styrke sin posisjon. Det er derfor all grunn til å understreke at en finanspolitikk som sikrer konkurransekraft må videreføres. Dette forutsetter fortsatt stramme offentlige budsjetter og en politikk som ikke styrker kronkursen vesentlig. Staten bør også være varsom med å øke kostnadene for næringen ved å lempe nye og økte gebyrer over på bedriftene.

Som en stor sjømatnasjon kan vi bidra til samlede lavere utslipp gjennom å legge til rette for økt sjømattilførsel til markedene. Sjømatnæringen har også de beste forutsetningene til å bygge subsidiefrie bioøkonomiske aktiviteter i Norge. Det "grønne skiftet" må legge særlig vekt på eksportrettede næringer som kan tilføre landet nye inntekter. Vi vet at det er et stort potensial gjennom verdiskaping i havet. Allerede i dag har vi subsidiefrie og velferdsbyggende næringer basert på fiskerier, havbruk og produksjon av andre marine

råvarer. Potensialet i marin bioøkonomi er enormt og vi må ha en kunnskapsbasert tilnærming til dette. Økt satsing på ressursforskning er et sentralt element i denne sammenheng.

Markedsadgang er én av de største utfordringene norsk sjømatnæring står overfor. Store markeder som Russland og Kina er langt på vei stengt. Til vårt største og viktigste marked i Europa er vår markedsadgang relativt sett svekket som følge av at andre land lykkes med bedre handelsavtaler, senest ved at Canada og EU nylig fikk på plass CETA-avtalen. Den problematiske adgangen til EU kan ytterligere forsterkes dersom TTIP blir en realitet. Det er derfor et stort politisk ansvar å sørge for at sjømat får en langt bedre adgang til markedene i EU og andre verdensdeler.

God markedsadgang og gode handelsavtaler er svært viktig for at Norge skal ha konkurransekraft og kunne dra nytte av det store potensialet som ligger for verdiskaping i sjømatnæringen samt for vekst innen bioøkonomien. Dersom Norge skal lykkes med dette, må det finne sted en klar prioritering av den norske sjømatnæringens offensive handelspolitiske interesser. Da vil sjømatnæringen kunne bli én av de sentrale driverne i den omstillingen norsk økonomi må gå gjennom i de kommende årene.

Sjømat Norge understreker sterkt behovet for en mer kunnskapsbasert, effektiv og enklere forvaltning. Det er for mange etater/organer, et fragmentert forvaltningsansvar og for lang saksbehandlingstid som skaper hinder for sjømatnæringen. Vi mener det er behov for å reversere forvaltningen av havbruksnæringen slik at den også blir styrt nasjonalt. Det er ikke naturlig at havbruk og høsting av tang og tare skal forvaltes regionalt mens sild, torsk, olje og gass forvaltes nasjonalt. I alle tilfeller bør de enkelte sektormyndigheters vetorett til å stanse søknader endres slik at vi får gjeninnført prinsippene i "Trøndelagsmodellen" med en sterkere samordningsmyndighet. Vi ønsker også å påpeke at ulike kompetansemiljøer har ulik kunnskap og Sjømat Norge mener at kunnskapsinnhenting i større grad må konkurranseutsettes slik at flere fagmiljøer kan utarbeide selvstendige utredninger.

Det er viktig for næringen at myndighetene jobber for:

- å styrke Norges posisjon som sjømatnasjon på det globale markedet, og ta ansvar for å øke mattilførselen og styrke matsikkerheten i en verden med stor befolkningsvekst
- å støtte opp om verdiskaping og aktivitet langs kysten gjennom videreutvikling av bærekraftige fiskerier og havbruk
- en samordnet, effektiv og god forvaltning. Regelverket og sektormyndighetene skal være en ressurs for en optimal videreutvikling av næringen – målsettingen er at forvaltningen ikke skal være kostnadsdrivende eller kostnadsvridende
- en finanspolitikk som sikrer at konkurransekraft til fastlandsindustrien videreføres
- at det føres en skatte- og avgiftspolitik som sikrer sjømatnæringen like gode eller bedre konkurransevilkår enn de fremste konkurrentene
- at regelverksutforming og teknologiutvikling sikrer lavt kostnadsnivå slik at konkurransekraften til norsk sjømatnæring styrkes
- at teknologiutvikling baseres på våre komparative fortrinn slik at den styrker norsk sjømatnæring og dermed også teknologi- og servicenæring.

- å styrke markedsadgangen for norske sjømatprodukter
- fri tolladgang for bearbeidede produkter fra Norge til EU
- å prioritere samferdselsprosjekter som sikrer trygg og effektiv transport av sjømatproduktene til markedene

Sjømatnæringen en viktig del av norsk bioøkonomi

Ny og bedre utnyttelse av biomasse og ressurser både på hav og land, gjennom økt produksjon, nye anvendelser og produkter, har nå fått betegnelsen *bioøkonomi*. Tilgangen på marin biomasse er en knapp faktor globalt, og det er et overordnet politisk mål at de biologiske ressursene vi rår over blir brukt på best mulig måte for miljø og samfunn. Den totale biomasseproduksjonen fra marin sektor i Norge er svært stor, også sett med et internasjonalt blikk. Men potensialet for økt biomasseproduksjon er fortsatt stort, og mulighet for økt verdiskaping og sysselsetning i Norge må vektlegges i videre strategier. Ved høsting av nye arter fra havet, økt havbruksproduksjon, bedre tverrsektoriell utnyttelse av råstoff og biprodukter mellom skogbruk, havbruk og landbruk, dyrking av tang og tare til havs og mikroalger på land vil dette bidra til økt matproduksjon, mer fôrråvarer til flere sektorer, samt utvikling av nye marine produkter innenfor helse, kosmetikk, ernæring og energi. Dette vil gi økt verdiskaping og nye arbeidsplasser.

I sjømatnæringen har vi over lang tid sett tendenser til at bearbeidingsgraden går ned, og dermed eksporterer vi ikke bare fiskekjøttet, men også verdifullt restråstoff, til relativt lave priser. Hvis vi skal lykkes med en satsing på biprodukter så må det være tilstrekkelig med råstoff til å drive industriell bearbeiding av disse. Vi må derfor fremover øke produksjonen av våre basisprodukter innenfor laks, ørret, torskefisk, sild, makrell og skalldyr. Vi må oppnå mer markedstilpasset slakting fra oppdrett og fiske, sikre økt foredling i Norge, samt satse på industriell bearbeiding av biprodukter med fokus på fôrråvarer. Gode og forutsigbare rammebetingelser for å kunne drive fiskeindustri i Norge er derfor en grunnleggende forutsetning for å lykkes med å styrke den bioøkonomiske industrien.

Restråstoff fra fiskeriene utgjør store verdier. En betydelig andel av restråstoffene blir i dag utnyttet, men det er fortsatt potensiale for å øke dette innenfor alle områder av havbruk og fiskeri. En ytterligere utnyttelse av biomassen vil i større grad enn tidligere være kompetanse- og kunnskapsbasert, og sette høye teknologiske krav. Det bør derfor stimuleres til å utvikle teknologi og systemer for å ta vare på, og utnytte verdiskapingspotensialet i restråstoff/biprodukter. Mye av dette vil kunne spinne ut av foredlingsindustrien.

Sjømat Norge er derfor opptatt av at myndighetene må arbeide for

- en langsiktig offensiv og tverrsektoriell satsing på bioøkonomi
- at restråstoff fra fiskeriene skal tas vare på. Regelverk må legge til rette for at alt råstoff føres til land
- å stimulere til at fiskerne og industrien utnytter restråstoffet
- reduserte tollsatser på bearbeidede produkter slik at bearbeidingsgraden i Norge økes
- økt FoU på bruk av restråstoff og høsting av nye arter
- at bedriftene får langsiktig sikkerhet for investeringer, et fungerende virkemiddelapparat og en trygg og forutsigbar råstofftilgang

- dedikerte FoU-programmer som binder industrien tettere opp mot leverandørindustrien og forskningsinstitusjonene for å bidra til utviklingen i bioøkonomien
- etablere ordninger som stimulerer til nye prosjekter for utvikling av nye teknologiske løsninger og utnyttelse av ny biologisk kunnskap. Dette kan gjøres ved etablering av risikoavlastningsmekanismer og skatteinsentiver
- økte midler til kartlegging av ressursene og utvikling av offensive forvaltningsstrategier

Fiskeriene og fiskeindustrien

For at fiskeindustrien skal kunne utvikle seg videre og ta ny teknologi i bruk må det legges til rette for videreforedling og stabile arbeidsplasser. Da vil også en større andel av restråstoffet kunne utnyttes.

Det er viktig for denne delen av næringen at myndighetene jobber for

- at fisk fanget på norske kvoter skal tilbys norsk fiskeindustri
- at fiskeindustrien får moderne og industrielle rammevilkår som sikrer lønnsomhet, slik at en får økt aktivitet og foredling. Derfor er det viktig at industripolitikken utformes med et tydelig verdikjedeperspektiv
- en markedsorientert og innovativ fiskeindustri, som bidrar til større verdiskaping basert på de marine ressursene. Dette innebærer at industrien må ha en forutsigbar råstofftilgang, som også legger mer til rette for helårlig videreforedling av råstoff i Norge.
- en god forvaltning av våre fiskerier slik at vi kan sikre en langsiktig høy beskatning av ressursene, og at vi evner å gjøre det attraktivt å nyttiggjøre de ulike fiskeriene som Norge råder over.
- å utjevne skjevheten mellom fartøyeiere som også driver egen industrivirksomhet eller eksportselskap og fiskeindustribedrifter som ikke kan investere i fiskefartøy. Dette er viktig for å sikre like konkurransevilkår.
- norsk avgiftsnivå harmoniseres med omkringliggende land slik at ikke ensidige økninger i norske avgifter bidrar til råstofflekkasje
- sikre like konkurransevilkår med fiskeindustrien i våre omkringliggende land
- sikre at omsetningssystemet er balansert, legitimt og effektivt. Endringer i omsetningssystemet, som Sjømat Norge, Norges Fiskarlag og Fiskesalgslagenes Samarbeidsråd er enige om, skal legges til grunn. Disse organisasjonene ønsker å forenkle prosessen knyttet til minsteprisfastsettelsen, blant annet gjennom bruk dynamiske minstepriser. Organisasjonene er også enige om å vurdere salgsvilkår og omsetningsformer for å sikre en balansert og moderne markeds plass. Minstepris bør gjøres gjeldende for de deler av fiskeflåten som har et reelt beskyttelsesbehov.

Havbruk

Sjømat Norge ønsker en bærekraftig vekst i havbruksnæringen.

Det er viktig for denne delen av næringen at myndighetene jobber for:

- at havbruksnæringen sikres en forutsigbar vekst gjennom omforente kriterier som definerer et akseptabelt miljømessig fotavtrykk. Med lang produksjonstid og store investeringer er det nødvendig med forutsigbarhet for å sikre matproduksjonen på land og i sjø. Det må settes av tilstrekkelig med arealer for sjømatproduksjon i fjordene, kystnært og lengre til havs. Sjømatareal må sikres for fremtidig matproduksjon, på samme måte som en sikrer areal på landjorda for matproduksjon. Tilgang på gode sjølokaliteter og nødvendig landareal for blant annet settefiskproduksjon er en forutsetning for at produksjonen har liten miljøpåvirkning og sikrer en god dyrevelferd. Utvikling av ny teknologi vil bidra til at nye og mer eksponerte sjøområder gjøres tilgjengelig for næringen. Det må derfor gjøres et fremtidsrettet arbeid for å avsette tilstrekkelig med arealer også der hvor det frem til nå ikke har vært havbruksproduksjon. I dette arbeidet må det gjøres en ny vurdering av båndlagte områder som f. eks. forsvarets øvingsområder i sjø. For å ivareta fremtidig konkurransekraft er det viktig at tilgangen til arealer sikres uten at næringen ilegges nye særavgifter.
- At det må legges til rette for at produksjon av føringredienser til havbruk kan gjøres i større grad nasjonalt, gjennom en omforent tung satsing på tverrsektoriell bioøkonomi mellom hav, land og skog. I tillegg må det satses tungt på ressursforskning for å se på utnyttelsen av nye arter i havet som både mat og føringredienser.
- Eksisterende skatter og avgifter må i større grad tilbakeføres til kommuner som setter av areal til havbruksanlegg. Havbruksnæringen ønsker å betale for vekst og ber om at myndighetene bidrar til at vederlaget går til kommunene som stiller areal til disposisjon.
- at mer av offentlige FoU-midler skal øremerkes prosjekter som legger til rette for videre utvikling og kommersialisering av biologiske og tekniske løsninger som sikrer bærekraftig vekst i næringen. Videreutvikling av dagens teknologiplattform må stå sentralt i arbeidet sammen med utvikling av nye løsninger. Kravene myndighetene stiller til næringen må være teknologinøytrale.
- at havbruksnæringen får et reguleringsregime som gir økt markedstilpasning gjennom å gjøre det mer lønnsomt å slakte fisk gjennom hele året.

Vi deltar gjerne i et møte for å utdype våre innspill nærmere.

Med vennlig hilsen

Geir Ove Ystmark
Adm. Direktør (sign.)